

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони
здоров'я України
від 28 червня 2022 № 1114
(у редакції наказу
Міністерства охорони здоров'я
України
від 11 липня 2026 року № 949)

**ПРИМІРНА ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ В ІНТЕРНАТУРІ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЯ»**

Галузь знань:	І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»
Складник освіти:	післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність:	«Дерматовенерологія»
Передумови вступу:	ступінь магістра за спеціальністю «Медицина» або «Педіатрія»
Професійна кваліфікація, що присвоюється після здобуття відповідної спеціальності в інтернатурі:	Лікар-дерматовенеролог

РОЗРОБНИКИ ПРИМІРНОЇ ПРОГРАМИ:

ЛІТУС Віктор Іванович	доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
ЩЕРБАКОВА Юлія Валеріївна	доктор медичних наук, професор кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
СВИСТУНОВ Ігор Ваніфатійович	доктор медичних наук, професор, професор кафедри інфекційних хвороб з курсом дерматовенерології Одеського національного медичного університету
ЛІТУС Олександр Іванович	доктор медичних наук, професор, голова групи експертів Міністерства охорони здоров'я України за напрямом «Дерматовенерологічна допомога»
МІХНЬОВА Єлизавета Миколаївна	кандидат медичних наук, доцент кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
ГАВРИЛЮК Олександр Васильович	кандидат медичних наук, доцент кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
БОРОВИКОВ Вадим Михайлович	кандидат медичних наук, асистент кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
БАРДОВА Катерина Олексіївна	кандидат медичних наук, доцент кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
ЮРЧИК Яна Миколаївна	кандидат медичних наук, доцент кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика

Фахову експертизу примірної програми проводили:

КУТАСЕВИЧ Яніна Францівна	доктор медичних наук, професор, директор державної установи «Інститут дерматології та венерології НАМН України»
СИЗОН Орися Орестівна	доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри дерматології, венерології ДНТ «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького»

ВСТУП

Примірна програма підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Дерматовенерологія» (далі – Програма) розроблена на основі стандарту підготовки спеціалістів з дерматології та венерології Європейського товариства медичних спеціалістів (Training Requirements for the Specialty of Dermatology and Venereology. European Union of Medical Specialists, 2017) з врахуванням передового світового досвіду та сучасних тенденцій підготовки лікарів-дерматовенерологів.

Програма розроблена відповідно до вимог законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 365 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187), Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 року № 725, Положення про інтернатуру, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703 (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 16 березня 2022 року № 493) (далі – Положення про інтернатуру), Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (випуск 78 «Охорона здоров'я»), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2002 року № 117.

Програма спрямована на підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки лікарів-інтернів, їх готовності до самостійної професійної діяльності за спеціальністю «Дерматовенерологія» з використанням сучасних методів діагностики та лікування, а також якісною взаємодією з фахівцями інших медичних спеціальностей.

Програма передбачає вивчення основ шкірних, венеричних хвороб та медичного права, включає розділи, присвячені інфекційним та неінфекційним дерматозам, ліхенам, венеричним хворобам, спадковим дерматозам, онкопроліферативним (доброякісним та недоброякісним утворенням шкіри). Програма також включає елементи естетичної медицини, ревматології, алергології, імунології, інфекційних хвороб, надання екстреної медичної допомоги, ендоскопічної, роботизованої та метаболічної хірургії. Особливу увагу приділяється патогістологічним, інструментальним та серологічним методам об'єктивізації.

Програма передбачає теоретичну і практичну підготовку в закладі вищої освіти, а також закладі охорони здоров'я або університетській лікарні (клініці). Навчання проводиться на очній основі та передбачає участь лікаря-інтерна в усьому спектрі медичної діяльності відділення, на базі якого здійснюється практична частині підготовки в інтернатурі.

І. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

Галузь знань	І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»
Складник освіти	післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність	«Дерматовенерологія»
Передумови вступу	ступінь магістра за спеціальністю «Медицина» або «Педіатрія»
Форма проходження інтернатури	Очна
Обсяг програми	3 роки (36 місяців, 5400 годин, 180 кредитів ЄКТС)
Рівень оволодіння	Для кожної компетентності визначаються в кожному з діапазонів від «А» до «D»: А: Має знання, описує. В: Виконує, керує, демонструє під наглядом. С: Виконує, керує, демонструє самостійно. Д: Вчить або контролює інших у виконанні, управлінні, демонстрації
Моніторинг та оцінювання	Відповідно до вимог Положення про інтернатуру
Професійна кваліфікація, що присвоюється після здобуття відповідної спеціальності в інтернатурі	Лікар-дерматовенеролог
Документ, що підтверджує професійну кваліфікацію	Сертифікат про присвоєння / підтвердження професійної кваліфікації / рівня професійної кваліфікації у сфері охорони здоров'я
Професійні та академічні права після здобуття відповідної спеціальності в інтернатурі	Працевлаштування у закладах охорони здоров'я на посаду лікаря-дерматовенеролога. Безперервний професійний розвиток. Здобуття додаткових кваліфікацій та компетентностей в системі освіти дорослих шляхом навчання на циклах спеціалізації (субспеціалізації) та в лікарській резидентурі. Можлива подальша підготовка на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з метою здобуття ступеня доктора філософії

II. ГРАФІК ПРОХОДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ В ІНТЕРАНУТРІ

Тривалість підготовки в інтернатурі: 3 роки або 36 місяців (5400 годин, 180 кредитів ЄКТС), в тому числі:

освітня частина: 9 місяців (900 годин, 30 кредитів ЄКТС), три місяці щорічно (10 кредитів ЄКТС на рік);

практична частина: 24 місяці (3600 годин, 120 кредитів ЄКТС).

Рік підготовки	МІСЯЦІ											
	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7
Перший	Б	К	К	К	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	В
Другий	Б	Б	Б	Б	Б	К	К	К	Б	Б	Б	В
Третій	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	К	К	К	В

Б – практична частина підготовки на базі стажування

К – теоретична частина підготовки – навчання на кафедрі

В – відпустка

Перший рік навчання:

- 2 місяці відведено на вивчення шкірних хвороб;
- 1 місяць – на вивчення патогістологічних процесів шкіри, патоморфологічних досліджень.

Другий рік навчання:

- 1 місяць відведено на дитячу дерматовенерологію;
- 2 місяці – на дерматохірургію.

Третій рік навчання:

- 1 місяць присвячено вивченню інфекційних хвороб шкіри;
- 1 місяць – вивченню лабораторної діагностики шкірних та венеричних хвороб, аспектам естетичної медицини;
- 1 місяць – вивченню венеричних хвороб.

Окрім цього, вісім (8) місяців на рік Програмою передбачено проходження практичної частини підготовки у різних підрозділах дерматовенерологічної служби, що можуть включати за необхідності ротації.

ІІІ. ПЕРЕЛІК ОБОВ'ЯЗКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПО ЗАКІНЧЕННЮ ІНТЕРНАТУРИ

Інтегральна компетентність	<p>ІК 01. Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати комплексні проблеми шкірних та венеричних хвороб застосовуючи теоретичні знання, практичні навички та вміння з метою надання в фахової, високоякісної медичної допомоги за спеціальністю «Дерматовенерологія».</p> <p>ІК 02. Місце лікаря-дерматовенеролога в загальній системі надання медичної допомоги населенню України.</p> <p>ІК 03. Взаємозв'язок з іншими фахівцями, можливості вітчизняної системи охорони здоров'я.</p>
Загальні компетентності	<p>ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці дерматовенеролога.</p> <p>ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності з дотриманням основ Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів.</p> <p>ЗК 03. Здатність до професійного та етичного виконання лікарської діяльності.</p> <p>ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності та приймати обґрунтовані клінічні рішення.</p> <p>ЗК 05. Здатність до безперервного професійного розвитку та самоосвіти.</p> <p>ЗК 06. Здатність критично мислити, аналізувати інформацію та вирішувати складні професійні завдання.</p> <p>ЗК 07. Здатність працювати в мультидисциплінарній команді та ефективно взаємодіяти з іншими фахівцями.</p> <p>ЗК 08. Здатність ефективно спілкуватися з пацієнтами, їхніми родинами та колегами, дотримуючись принципів медичної етики й деонтології.</p> <p>ЗК 09. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня.</p> <p>ЗК 10. Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами.</p> <p>ЗК 11. Здатність використовувати принципи доказової медицини та телемедицини.</p> <p>ЗК 12. Здатність забезпечувати якість і безпеку медичної допомоги, дотримуватися вимог інфекційного контролю та біобезпеки при прийнятті клінічних рішень.</p>

	<p>ЗК 13. Здатність використовувати сучасні інформаційні та цифрові технології у професійній діяльності, включаючи володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою.</p> <p>ЗК 14. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в дерматовенерологічній практиці.</p> <p>ЗК 15. Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка, лікарська та службова таємниця).</p> <p>ЗК 16. Здатність до адаптації, дії в новій ситуації, бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК 17. Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров'я суспільства.</p> <p>ЗК 18. Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності.</p> <p>ЗК 19. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.</p> <p>ЗК 20. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.</p> <p>ЗК 21. Спроможність діагностувати, зокрема: визначати попередній, клінічний, заключний, супутній діагноз та невідкладні стани в дітей та дорослих з дерматовенерологічною патологією.</p> <p>ЗК 22. Спроможність до визначення тактики, методів та надання спеціалізованої дерматовенерологічної допомоги за міжнародними протоколами.</p> <p>ЗК 23. Знати покази, протипокази, побічні дії препаратів, що використовуються в лікарській практиці, та побічну дію з боку препаратів, які приймаються пацієнтом системно.</p> <p>ЗК 24. Знати основні медичні та правові аспекти в естетичній медицині та спроможність їх реалізації в клінічній практиці.</p> <p>ЗК 25. Знати основні медичні та правові аспекти в дерматоонкології та спроможність їх реалізації в клінічній практиці.</p> <p>ЗК 26. Здатність здійснювати профілактичну дерматовенерологічну діяльність, формувати здоровий спосіб життя та проводити санітарно-просвітницьку роботу серед населення.</p>
--	---

	<p>ЗК 27. Здатність діяти в межах чинного законодавства України, дотримуватися професійної відповідальності та прав пацієнта.</p> <p>ЗК 28. Здатність до наукового пошуку, аналізу результатів досліджень і впровадження інновацій у клінічну практику.</p> <p>ЗК 29. Здатність адаптуватися до нових клінічних викликів, змін у медичних технологіях та системі охорони здоров'я.</p> <p>ЗК 30. Здатність організовувати власну професійну діяльність, ефективно планувати робочий час та управляти ресурсами.</p> <p>ЗК 31. Здатність дотримуватися принципів академічної доброчесності та професійної культури.</p>
Професійні компетентності	<p>ПК 01. Керуватися чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність лікарів та закладів охорони здоров'я.</p> <p>ПК 02. Знати організацію системи дерматовенерологічної допомоги населенню.</p> <p>ПК 03. Здатність проводити клінічне обстеження пацієнтів (дорослих та дітей) із захворюваннями шкіри, слизових оболонок, волосся, нігтів та інфекціями, що передаються статевим шляхом.</p> <p>ПК 04. Здатність встановлювати попередній та клінічний діагноз, проводити диференційну діагностику дерматологічних і венерологічних захворювань у дорослих та дітей.</p> <p>ПК 05. Вміти інтерпретувати результати лабораторних, гістологічних, цитологічних, мікробіологічних, імунологічних, молекулярно-генетичних та інструментальних методів дослідження як в дорослих, так і в дітей.</p> <p>ПК 06. Вміти використовувати сучасні методи діагностики: дерматоскопію, трихоскопію, капіляроскопію, люмінесцентну діагностику, біопсію шкіри, мікроскопію патологічного матеріалу.</p> <p>ПК 07. Здатність призначати та проводити сучасне лікування дерматологічних і венерологічних захворювань у дорослих та дітей відповідно до принципів доказової медицини.</p> <p>ПК 08. Вміти застосовувати місцеву, системну, фототерапію, біологічну, таргетну, імуномодулюючу терапію за показаннями у дорослих та дітей.</p> <p>ПК 09. Здатність проводити амбулаторні лікувально-діагностичні маніпуляції з особливостями їх проведення</p>

	<p>залежно від віку пацієнтів: біопсію, кріодеструкцію, електрокоагуляцію, кюретаж, внутрішньошкірні ін'єкції, забір матеріалу для лабораторних досліджень.</p> <p>ПК 10. Вміти проводити діагностику, лікування та профілактику неінфекційних захворювань шкіри у дорослих чи дітей різного віку та їх ускладнень.</p> <p>ПК 11. . Вміти проводити діагностику, лікування та профілактику інфекційних захворювань шкіри у дорослих чи дітей різного віку та їх ускладнень.</p> <p>ПК 12. Здатність проводити діагностику та лікування венеричних хвороб, в тому числі у вагітних, та їх ускладнень.</p> <p>ПК 13. Здатність проводити клінічне обстеження дітей всіх вікових груп (від новонароджених до підлітків), діагностику, лікування хвороб дитячого віку та їх ускладнень, враховуючи особливості їх будови та функції шкіри, волосся, нігтів і слизових оболонок.</p> <p>ПК 14. Здатність діагностувати вроджені, спадкові, інфекційні, алергічні, аутоімунні, запальні та пухлинні захворювання шкіри у дітей.</p> <p>ПК 15. Вміти проводити диференційну діагностику дитячих дерматозів та інтерпретувати результати лабораторних, гістологічних, імунологічних, мікробіологічних та молекулярно-генетичних досліджень.</p> <p>ПК 16. Здатність діагностувати новоутворення шкіри із доброякісним та злоякісним перебігом; визначати показання до консультації онколога та хірургічного лікування</p> <p>ПК 17. Вміти проводити профілактику та лікування хронічних дерматозів, онкопроліферативних захворювань шкіри з доброякісним та недоброякісним перебігом та їх ускладнень у дорослих та дітей.</p> <p>ПК 18. Вміти проводити диференціальну діагностику алергічних захворювань шкіри у дорослих та дітей, їх ускладнень, та своєчасно скеровувати хворих до лікаря алерголога.</p> <p>ПК 20. Вміти проводити диференціальну діагностику системних захворювань сполучної тканини, їх ускладнень та своєчасно скеровувати хворих до лікаря ревматолога.</p> <p>ПК 21. Вміти здійснювати профілактику, раннє виявлення та диспансерне спостереження пацієнтів (дорослих і дітей) з хронічними дерматозами та інфекціями, що передаються статевим шляхом.</p>
--	---

	<p>ПК 22. Виявляти і вести дітей із підозрою на інфекції, що передаються статевим шляхом, відповідно до чинного законодавства та принципів захисту прав дитини.</p> <p>ПК 23. Здатність проводити епідеміологічний нагляд, профілактику поширення інфекцій та дотримуватися вимог інфекційного контролю.</p> <p>ПК 24. Вміти надавати невідкладну допомогу при гострих дерматологічних станах (синдром Стівенса–Джонсона, токсичний епідермальний некроліз, анафілаксія, генералізовані лікарські реакції тощо).</p> <p>ПК 25. Здатність взаємодіяти з лікарями інших спеціальностей у веденні пацієнтів із мультисистемними та аутоімунними захворюваннями.</p> <p>ПК 26. Вміти здійснювати медичне консультування, ефективно комунікувати з пацієнтами та їх родинами, дотримуватися принципів медичної етики і деонтології.</p> <p>ПК 27. Здатність здійснювати нагляд за побічними реакціями/діями лікарських засобів.</p> <p>ПК 28. Вміти застосовувати сучасні немедикаментозні методи лікування та реабілітації пацієнтів різного віку дерматовенерологічного профілю.</p> <p>ПК 29. Знати та аналізувати показники захворюваності, тимчасової непрацездатності, інвалідності, смертності у хворих дерматовенерологічного профілю.</p> <p>ПК 30. Здатність здійснювати диспансерне спостереження дітей із хронічними дерматозами</p> <p>ПК 31. Спроможність брати участь у різних формах науково-практичної комунікації.</p> <p>ПК 32. Вміти планувати роботу лікаря-дерматовенеролога та здійснювати аналіз її результатів.</p> <p>ПК 33. Здатність керувати роботою середнього медичного персоналу.</p> <p>ПК 34. Здатність вести медичну документацію, використовувати електронну систему охорони здоров'я та дотримуватися нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я.</p> <p>ПК 35. Здатність до безперервного професійного розвитку, критичного аналізу наукових даних, впровадження сучасних клінічних рекомендацій та участі в науково-дослідній діяльності.</p> <p>ПК 38. Забезпечення дотримання правил безпеки на робочому місці, збереження документації та носіїв діагностичних зображень.</p>
--	--

IV. ЗМІСТ ОБОВ'ЯЗКОВИХ КОМПОНЕНТ ПРОГРАМИ

Курс (блок) 1	Загальна дерматологія	
Мета	<p>Розуміти основні принципи надання медичної допомоги хворим на дерматологічні захворювання різного віку:</p> <ul style="list-style-type: none"> • етику і деонтологію в професійній діяльності лікаря-дерматовенеролога; • основи соціальної медицини та організації дерматовенерологічної допомоги населенню; • загальні питання дерматології; • принципи лікування шкірних захворювань, інфекційних та паразитарних хвороб шкіри згідно сучасних рекомендацій. 	
Знання		Уміння
<ol style="list-style-type: none"> 1. Знати етику і деонтологію в професійній діяльності лікаря. 2. Знати основи соціальної медицини та організацію дерматовенерологічної допомоги населенню. 3. Знати загальні питання дерматології, принципи лікування шкірних захворювань у дорослих та дітей. 4. Знати методи обстеження хворих різного віку на дерматози. 5. Знати етіологію, патогенез епідеміологію шкірних неінфекційних хвороб, їх основні клініко-діагностичні ознаки, методи лікування і профілактики відповідно до вікового цензу. 6. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики інфекційних хвороб шкіри у дорослих та дітей. 7. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики ліхеноїдних дерматозів у дорослих та дітей. 		<ol style="list-style-type: none"> 1. Вміти організувати надання вторинної ланки високо-спеціалізованої дерматологічної медичної допомоги. 2. Вміти проконсультувати пацієнта різного віку та надати доцільну інформацію щодо методів та терміну лікування відповідно до встановленого діагнозу. 3. Вміти поставити та об'єктивізувати діагноз дерматовенерологічного пацієнта як дорослого, так і дитини. 4. Вміти обґрунтувати призначити та провести необхідний об'єм клініко-лабораторного та інструментального обстеження дерматовенерологічного пацієнта, враховуючи віковий ценз при різних патологіях шкіри. 5. Вміти встановити діагноз та призначити лікування на інфекційні захворювання шкіри та забезпечити протиепідемічні заходи в домашніх умовах та на роботі пацієнта чи дитячих закладах. 6. Вміти провести клініко-лабораторне та інструментальне обстеження встановити діагноз та призначити лікування хворого (дорослих та дітей) на неінфекційні захворювання шкіри.

<p>8. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики піодермій, особливості їх перебігу у дітей.</p> <p>9. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики паразитарних та грибкових захворювань шкіри у дорослих та дітей.</p> <p>10. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики саркоїдозу шкіри.</p> <p>11. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики різних форм туберкульозу шкіри.</p> <p>12. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики спадкових дерматозів.</p> <p>13. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики раку шкіри</p> <p>14. Знати особливості перебігу і лікування захворювань шкіри у вагітних.</p> <p>15. Знати особливості перебігу і лікування захворювань шкіри у педіатричних пацієнтів.</p> <p>16. Знати особливості перебігу і лікування захворювань шкіри у хворих похилого та старечого віку.</p> <p>17. Знати інвазивні та неінвазивні методики лікування та корекції проблем в</p>	<p>7. Вміти провести клініко-лабораторне та інструментальне обстеження встановити, діагноз та призначити лікування хворих на аутоімунні захворювання шкіри.</p> <p>8. Вміти проводити скринінг і оцінку скарг і анамнезу пацієнта з патологією шкіри та професійними хворобами.</p> <p>9. Вміти проводити серологічні обстеження пацієнтів із хворобами шкіри та професійними хворобами.</p> <p>10. Вміти провести диференційну діагностику хвороб шкіри, враховуючи вік пацієнта.</p> <p>11. Вміти формулювати клінічний діагноз захворювань шкіри у дорослих та дітей.</p> <p>12. Вміти оцінити результати серологічних, культуральних, УЗД, дерматоскопічних методів дослідження при шкірній патології у дорослих та дітей.</p> <p>13. Вміти проводити інтерпретацію результатів лабораторних досліджень при захворюваннях шкіри у дорослих та дітей.</p> <p>14. Вміти визначити показання до призначення антибактеріальних препаратів при інфекційних хворобах шкіри у дорослих та дітей.</p> <p>15. Вміти скласти схеми базисної терапії хворих на хронічні дерматози та інфекції, що передаються статевим шляхом, не залежно від віку пацієнта.</p> <p>16. Вміти провести експертизу непрацездатності хворому на дерматовенерологічні захворювання.</p> <p>17. Вміти і володіти інвазивними та неінвазивними методиками для корекції проблем дерматології та естетичній медицині.</p> <p>18. Вміти і володіти методами діагностики та варіантами розрішення новоутворів шкіри з</p>
---	---

дерматології та естетичній медицині 18. Знати методи діагностики та шляхи розрішення новоутворів шкіри з доброякісним та недоброякісним перебігом.	доброякісним та недоброякісним перебігом.
---	---

Практичні навички/компетентності			
№ з/п	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Оформлення медичної документації.	D	500
2	Основні принципи реєстрації хворих в електронній системі охорони здоров'я.	D	500
3	Визначення ступеня втрати працездатності.	D	50
4	Уміння застосовувати оціночні шкали PASI, SCORAD, DLQI, шкали для оцінки важкості акне, вітиліго, захворювань нігтів, екземи кистей та інших дерматозів.	D	500
5	Уміння проводити різні види дерматоскопії шкіри.	D	500
6	Огляд шкірних покривів.	D	500
7	Діаскопія, пальпація, пошкрябування.	D	500
8	Оцінка дермографізму.	D	500
9	Визначення больової та тактильної чутливості.	D	500
10	Виконання проби Бальзера.	D	500
11	Визначення симптому Нікольського.	C	20
12	Визначення симптому Ауспітца.	C	50
13	Читання рентгенограм.	B	10
14	Забір патологічного матеріалу для діагностики мікозів.	B	10
15	Люмінесцентна діагностика грибкових захворювань.	C	50
16	Дослідження на коростяний кліщ.	B	10
17	Дослідження на акантолітичні клітини.	B	20
18	Дослідження на LE-клітини.	B	10

19	Уміння проводити поверхневу (“шейв”) біопсію, пункційну (“панч”) біопсію, інцизійну та ексцизійну біопсію шкіри.	B	10
20	Методика застосування пов’язок, примочок, дерматологічних компресів, паст, збовтуваних сумішей, пластирів, лаків, аерозолів.	D	500
21	Зрошування хлоретилом.	A	5
22	Електрокоагуляція.	A	5
23	Радіохвильове видалення новоутворень шкіри.	A	5
24	Лазерне видалення новоутворень шкіри.	A	5
25	Спроможність проводити фотодинамічну терапію, таргетну, хіміо- та імунотерапію.	A	5
26	Методика застосування плазмосорбції, гемосорбції, плазмоферезу, імуносорбції.	A	5
27	Проведення основних шкірних алергопроб (патч-тести, прік-тести, скарифікаційні проби, внутрішньошкірні тести) і оцінка результату.	B	10
28	Вміння розшифровувати результати лабораторних досліджень на наявність сенсibiliзації до алергенів.	C	50
29	Методики обстеження типів шкіри.	B	10
30	Вміння проводити дерматоскопію.	C	50

Курс 2	Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)	
Мета	Розуміти основні принципи діагностики та лікування хвороб, що передаються статевим шляхом, згідно сучасних рекомендацій	
Знання		Уміння
1. Знати етику і деонтологію в професійній діяльності лікаря. 2. Знати основи соціальної гігієни та організацію дерматовенерологічної допомоги населенню. 3. Знати діагностику, лікування та профілактику сифілісу. 4. Знати гонорею та негонорейні хвороби сечостатевих органів. 5. Знати методи обстеження хворих на ІПСШ.		1. Вміти проводити скринінг та оцінку скарг і анамнезу пацієнта з ІПСШ. 2. Вміти проводити серологічні обстеження пацієнтів з ІПСШ. 3. Вміти обґрунтувати та призначити необхідний об’єм лабораторних та інструментальних обстежень при різних видах венерологічної патології.

<p>6. Знати етіологію, патогенез епідеміологію. венеричних захворювань, їх клініко-діагностичні ознаки, методи лікування і профілактики.</p> <p>7. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики венеричних хвороб шкіри.</p> <p>8. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики сифілісу.</p> <p>9. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики гонореї.</p> <p>10. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики хламідіозу.</p> <p>11. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики уреаплазмозу.</p> <p>12. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики негонорейних уретритів.</p> <p>13. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики простатиту.</p> <p>14. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики гарднерельозу.</p> <p>15. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики у хворих на трихомоніаз.</p> <p>16. Знати механізми розвитку, класифікацію, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, реабілітації та профілактики СНІДу.</p>	<p>4. Вміти провести диференційну діагностику між хворобами шкіри та ППСШ.</p> <p>5. Вміти сформулювати клінічний діагноз ППСШ.</p> <p>6. Вміти оцінити результати серологічних, культуральних методів дослідження при венерологічній патології.</p> <p>7. Вміти оцінити результати дослідження при патології органів сечовивідної системи.</p> <p>8. Вміти проводити інтерпретацію результатів лабораторних досліджень при ППСШ.</p> <p>9. Вміти визначити показання до призначення антибактеріальних препаратів при сифілісі.</p> <p>10. Вміти скласти схеми базисної терапії хворих на ППСШ</p> <p>11. Вміти проводити спінальну пункцію.</p> <p>12. Вміти визначити показання до призначення антибактеріальних препаратів при гонореї.</p> <p>13. Вміти провести диференційну діагностику ППСШ.</p> <p>14. Вміти визначити прогноз перебігу ППСШ.</p> <p>15. Вміти проводити катетеризацію сечовивідних шляхів.</p> <p>16. Вміти проводити забір матеріалу для лабораторних досліджень при ППСШ.</p> <p>17. Вміти визначити показання до призначення антибактеріальних препаратів при негонорейних уретритах.</p>
--	---

17. Знати особливості перебігу і лікування венеричних захворювань у вагітних.

Практичні навички/компетентності			
№ з/п	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Комунікативні навички для збору сексуального анамнезу у пацієнтів.	D	500
2	Пункція лімфатичних вузлів.	A	5
3	Взяття матеріалу та дослідження на бліду трепонему. Мікроскопічне дослідження на бліду трепонему в темному полі зору.	B	20
4	Взяття матеріалу та дослідження на гонококи та трихомонади. Методики забарвлення препаратів для дослідження на гонококи та трихомонади.	B	20
5	Масаж передміхурової залози і сім'яних міхурців та дослідження їхнього секрету.	B	20
6	Бужування.	A	5
7	Катетеризація м'яким катетером.	C	20
8	Інстиляція уретри.	A	5
9	Різні способи видалення гострокінцевих кондилом.	B	20
10	Передня уретроскопія.	A	5
11	Задня уретроскопія.	A	5
12	Вправлення парафімозу.	C	10
13	Оцінка результатів тестів на ВІЛ та вірусні гепатити.	C	20
14	Інтерпретація результатів трепонемних та нетрепонемних тестів на сифіліс.	C	20

V. ДОДАТКОВІ ПРОГРАМИ

№ з/п	Назва програми	Обсяг програми (кількість годин / кредитів ЄКТС)
1	Імунологія. Питання імунопрофілактики.	10 / 0,33
2	Проблеми СНІДу та вірусних гепатитів.	6 / 0,2
3	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях.	12 / 0,4
4	Особливо небезпечні інфекції.	6 / 0,2
5	Медична інформатика.	2 / 0,07
6	Міжнародна програма ВООЗ щодо основ клінічного ведення поширених психічних розладів (mhGAP).	30 / 1
7	Протидія насильству в сім'ї.	6 / 0,2
8	Військово-медична підготовка.	28 / 0,9
9	Медичне право.	6 / 0,2
	Разом:	106 / 3,5

VI. ДОДАТКОВІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ПРОГРАМИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Дерматовенерологія» (очна частина інтернатури)

Тривалість 9 місяців (900 год.)

Код курсу	Назва курсу	Кількість годин				
		Лекції	Практичні	Семінари	Самост. робота	Разом
1	Етика і деонтологія в професійній діяльності лікаря.	2	-	2	6	10
2	Основи соціальної гігієни та організація дерматовенерологічної допомоги населенню.	2	4	2	2	10
3	Загальні питання дерматології, принципи лікування шкірних захворювань.	2	100	26	28	156

4	Особливості патології шкіри та лікування дерматозів у дітей.	18	28	20	14	80
5	Інфекційні та паразитарні хвороби шкіри.	4	80	26	18	128
6	Неінфекційні хвороби шкіри.	14	180	34	56	284
7	Діагностика, лікування та профілактика сифілісу.	4	20	12	8	44
8	Гонорея та негонорейні хвороби сечостатевого органів.	4	16	10	8	38
9	Загальні питання естетичної медицини, інвазивні методики втручання.	8	26	30	26	90
10	Актуальні проблеми ендоскопічної, роботизованої та метаболічної хірургії, хірургічна дерматологія.	6	20	18	4	48
	Базовий контроль знань			6		6
	Іспит			6		6
	Разом	64	474	192	170	900
	Суміжні дисципліни					
1	Клінічна фармакологія.					6
2	Медична психологія.					6
	Разом					12
	Додаткові програми					
1	Військово-медична підготовка.					12
2	Військово-спеціальна підготовка.					16
3	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях.					6
4	СНІД і вірусні гепатити.					6
5	Радіаційна медицина.					6
6	Особливо небезпечні інфекції.					12
7	Клінічна імунологія. Імунопрофілактика.					12
8	Хірургічна дерматологія.					6

9	Медична інформатика.					2
10	Трансплантологія.					6
11	Медицина невідкладних станів.					100
12	Онкодерматологія.					6
13	Протидія насильству в сім'ї.					6
14	Міжнародна програма ВООЗ щодо основ клінічного ведення поширених психічних розладів (mhGAP).					30
	Разом	14	152	72		238
	В С Ь О Г О	78	626	264		1138

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЯ»

Код курсу і розділу	Назва курсу і розділу
01	Етика і деонтологія в професійній діяльності лікаря
02.	Основи соціальної гігієни та організація дерматовенерологічної допомоги населенню
02.01.	Статистика охорони здоров'я.
02.02.	Санітарно-епідеміологічний режим лікувально-профілактичних закладів.
02.03.	Санітарна освіта в діяльності лікувально-профілактичних закладів.
02.04.	Медична психологія, етика та деонтологія лікаря.
02.05.	Організація дерматовенерологічної допомоги населенню.
02.06.	Епідеміологія та санітарна статистика венеричних та заразних шкірних хвороб.
02.07.	Облік та звітність дерматовенерологічних установ, облікова та звітна документація.
02.08.	Директивні, вказівні та методичні документи.
02.09.	Спільні заходи дерматовенерологічної служби.
03.	Загальні питання дерматології, принципи лікування шкірних захворювань
03.01.	Ембріологія шкіри.
03.02.	Анатомія шкіри.
03.03.	Гістологія шкіри.

03.04.	Функції шкіри: сенсорна, захисна (бар'єрна), терморегуляційна, обмінна, імунологічна, дихальна, всмоктувальна, кератиноутворювальна, пігментоутворювальна.
03.05.	Алергія та імунітет. Імунопатологія.
03.06.	Загальна гістопатологія шкіри.
03.07.	Основи діагностики шкірних хвороб.
03.08.	Принципи лікування дерматологічних хворих.
04.	Особливості патології шкіри та лікування дерматозів у дітей
04.01	Будова дитячої шкіри. Дерматози, які частіше зустрічаються у дітей. Особливості дозування препаратів в дитячому віці.
04.02	Неінфекційні хвороби шкіри у дітей.
04.03	Інфекційні та паразитарні хвороби шкіри у дітей.
05.	Інфекційні та паразитарні хвороби шкіри
05.01.	Піодермії.
05.02.	Грибкові хвороби.
05.03.	Туберкульоз шкіри.
05.04.	Лепра.
05.05.	Ураження шкіри при загальних інфекційних хворобах.
05.06.	Вірусні хвороби шкіри.
05.07.	Ураження шкіри при загальних вірусних інфекціях.
05.08.	Протозоонози.
05.09.	Дерматозоонози.
05.10.	Інфекційні еритеми.
05.11.	Інші інфекційні захворювання шкіри.
06.	Неінфекційні хвороби шкіри
06.01.	Дерматити. Етіологія, патогенез.
06.02.	Екзематозні захворювання шкіри. Токсикодермії.
06.03.	Професійні захворювання шкіри.
06.04.	Дерматози, що викликані ліками. Невідкладні стани в дерматології: ангіоневротичний набряк, анафілаксія, DEN (Drug-induced Epidermal Necrolysis), в тому числі ТЕН (токсичний епідермальний некроліз).
06.05.	Системні захворювання сполучної тканини.
06.06.	Васкуліти.
06.07.	Атрофії та гіпертрофії шкіри.
06.08.	Сверблячі дерматози.
06.09.	Фотодерматози.
06.10.	Бульозні дерматози.
06.11.	Гіперкератози.
06.12.	Дисхромічні дерматози.
06.13.	Атопічний дерматит.

06.14.	Основи військової дерматології.
06.15	Дерматологічні проблеми кукси шкіри. Шкірні ускладнення після протезування кінцівок.
06.16.	Псоріаз.
06.17.	Парапсоріаз.
06.18.	Червоний плескатий лишай.
06.19.	Ангіоневрози.
06.20.	Хвороби слизової оболонки та червоної облямівки губ.
06.21.	Хвороби сальних залоз.
06.22.	Хвороби волосся і нігтів
06.23.	Лімфопроліферативні захворювання шкіри, лімфоми шкіри.
06.24.	Спадкові дерматози.
06.25.	Передрак шкіри та слизових оболонок.
06.26.	Пухлини шкіри (доброякісні і злоякісні). Маршрут пацієнта з дерматоонкологічною патологією: взаємодія дерматологів, онкологів, патогістологів.
06.27.	Дерматози нез'ясованої етіології.
06.28.	Ураження шкіри при соматичних захворюваннях.
06.29	Ураження шкіри при психологічному дистресі.
07.	Діагностика, лікування та профілактика сифілісу
07.01.	Етіологія сифілісу (морфологія, біологія блідої трепонеми).
07.02.	Патогенез сифілісу (шляхи зараження, розповсюдження блідої трепонеми в організмі, імунітет).
07.03.	Загальний перебіг сифілісу.
07.04.	Серодіагностика сифілісу.
07.05.	Лікування сифілісу.
07.06.	Шанкроїд. Етіологія, патогенез, епідеміологія, клініка, диференційна діагностика, лікування та профілактика.
07.07.	Венерична лімфогранульома та пахвинна лімфогранульома.
08.	Гонорея та негонорейні хвороби сечостатевих органів
08.01.	Гонорея.
08.02.	Негонорейні захворювання сечостатевих органів.
09.	Загальні питання естетичної медицини, інвазивні методики втручання
09.01	Неінвазивні та інвазивні методи діагностики в дерматології. Біопсія.
09.02	Ускладнення при інвазивних втручаннях в дерматології та способи їх вирішення.
09.03	Ліпотрансфер в дерматології.
09.04	Можливості сучасної косметології в рішенні естетичних проблем обличчя та тіла.

09.05	Підготовка шкіри. Методи асептики та антисептики в медичній та косметологічній дерматології.
09.06	Доказові методи дослідження і контролю в естетичній медицині: дерматоскопія, трихоскопія, цифрова діагностика шкіри, інші апаратні методи.
09.07	Концептуальні підходи до рішення медичних та косметологічних проблем сухої шкіри.
09.08	Зріла шкіра. Обґрунтування нових технологій в корекції вікових змін, особливості догляду за зрілою шкірою
09.09	Мезотерапія та біоревіталізація: методи, покази, протипокази та тактика проведення процедури.
09.10	Плазмолізація в медичній та косметологічній дерматології.
09.11	Місце та роль нейротоксинів в косметичній та медичній дерматології.
09.12	Контурна пластика: класифікація, техніки корекції структурно-функціональних змін шкіри.
09.13	Класифікація та корекція рубців.
10.	Актуальні проблеми ендоскопічної, роботизованої та метаболічної хірургії, хірургічна дерматологія
10.01	Організація патологоанатомічної служби. Принципи формулювання патологоанатомічного діагнозу. Вимоги патоморфолога до забору операційного та біопсійного матеріалу. Гістологія шкіри.
10.02	Морфологічні прояви альтерації (дистрофія, некроз, атрофія). Морфологічні прояви компенсаторно-приспосувальних процесів (гіпертрофія, гіперплазія, регенерація, організація, метаплазія, дисплазія). Типові гістоморфологічні зміни при захворюваннях шкіри та їх особливості. Сучасні морфологічні методи дослідження (гістохімія, імуногістохімія, ППФ, ПЛР).
10.03	Міжнародна клініко-морфологічна класифікація новоутворень шкіри (2018). Кодування пухлин шкіри за TNM, МКХ та іншими класифікаціями. Гістоморфологічні зміни при новоутвореннях з кератиноцитів та епідермісу. Гістоморфологічні зміни при меланоцитарних новоутвореннях. Гістоморфологічні зміни при новоутвореннях з придатків шкіри.
10.04	Гістоморфологічні зміни при новоутвореннях кровотворного та лімфоїдного походження. Гістоморфологічні зміни при новоутвореннях м'яких тканин та нервів. Гістоморфологічні зміни при спадкових пухлинних синдромах, що пов'язані зі злоякісними новоутвореннями шкіри. Гістоморфологічні зміни при пухлиноподібних процесах в шкірі та паранеопластичному синдромі.
10.05	Антибіотики при дерматохірургічних втручаннях. Принципи асептики антисептики. Принципи накладання швів.
10.06	Топографічна анатомія шкіри.

10.07	Передопераційна оцінка та підготовка пацієнта, медична документація. Основні інструменти при малих оперативних втручаннях.
10.08	Електрохірургія. Обладнання, показання, протипоказання.
10.09	Кріохірургія. Обладнання, показання, протипоказання.
10.10	Променева терапія новоутворень шкіри і слизових оболонок. Можливі ускладнення.
10.11	Фотодинамічна терапія в дерматології. Обладнання, показання, протипоказання.
10.12	Хірургічні методи лікування злоякісних новоутворень шкіри. Показання, протипоказання, можливі ускладнення.
10.13	Основи доказової естетичної медицини: дерматоскопія, трихоскопія, цифрова діагностика шкіри, інші апаратні методики.
10.14	Методики корекційної та естетичної дерматології.
10.15	Етичні проблеми естетичної медицини: взаємодія дерматологів, лікарів естетичної медицини, психологів, пластичних хірургів.
10.16	Методи екстракорпоральної детоксикації в дерматології: показання, протипоказання.
10.17	Лазерні методи лікування в дерматології. Види лазерів. Показання і протипоказання. Можливі ускладнення.
10.18	Радіохвильові методики в дерматології. Показання і протипоказання. Можливі ускладнення.
10.19	Симуляційна медицина в дерматології. Цифрові симулятори, віртуальна та доповнена реальність Інтерактивна дерматоскопія. Муляжі та фантоми. Стандартизовані пацієнти.
10.20	Сучасна апаратна діагностика в дерматології: цифрова дерматоскопія, УЗД шкіри, конфокальна лазерна мікроскопія, оптична когерентна томографія, штучний інтелект.

VII. ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, НА ЯКИХ БАЗУЄТЬСЯ ПРИМІРНА ПРОГРАМА, РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про вищу освіту».
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я.
4. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 365 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187).

5. Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 року № 725.
6. Положення про інтернатуру, затверджене наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703 (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 16 березня 2022 року № 493).
7. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників (випуск 78 «Охорона здоров'я»), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2002 року № 117.
8. Training Requirements for the Specialty of Dermatology and Venereology. European Union of Medical Specialists, 2017. – https://www.uems-ebdv.org/web/images/downloads/2017/Training_Requirements_Dermatovenereology_2016_version_9_UEMS_Council_approved_2017_10_21.pdf

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ashton, R., Leppard, B. Differential Diagnosis in Dermatology. – 5th ed. – London : CRC Press, 2021. – 358 p.
2. Atlas of Clinical Dermatopathology / ed. by G. Burg, A. Kempf, D. K. H. Wong, H. Kerl. – Hoboken : Wiley, 2020. – 520 p.
3. Bologna J. L. Dermatology Essentials / Jean L. Bologna, Julie V. Schaffer, Lorenzo Cerroni. – 2nd ed. – Philadelphia : Elsevier, 2020. – 1040 p.
4. Bowling J. Diagnostic Dermoscopy: The Illustrated Guide / Jonathan Bowling. – 2nd ed. – Chichester : Wiley-Blackwell, 2017. – 384 p.
5. Fitzpatrick's Color Atlas and Synopsis of Clinical Dermatology / ed. by Arturo P. Saavedra, Ellen K. Roh, Anar Mikailov. – 9th ed. – New York : McGraw Hill Professional, 2023. – 944 p.
6. Gollnick, H. P. M., Arenberger, P., & Czarnecka-Operacz, M. (2019). Training requirements and recommendation for the specialty of dermatology and venereology European Standards of Postgraduate Medical Specialist Training. Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology, 33 (Suppl Suppl 4). – <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6618164/>
7. Katsambas, A. D., Lotti, T. M., Dessinioti, C., D'Erme, A. M. (ред.). European Handbook of Dermatological Treatments. – 3rd ed. – Berlin : Springer, 2015. – XXXI, 1579 p.
8. Адаптована клінічна настанова з діагностики та лікування акне. Київ, 2014. – 112 с.
9. Гоукроджер, Д. Дж., Ардерн-Джонс, М. Р. ; наук. ред. перекладу В. Степаненко. Дерматологія : текст і кольорові ілюстрації. – Переклад 7-го англ. вид. – Київ : ВСВ «Медицина», 2023. – 183 с.
10. Дерматологія. Венерологія : підручник / Л. А. Болотна, В. С. Глушок, О. І. Денисенко та ін. ; за ред. Т. В. Святенко, І. В. Свистунова. – Вінниця : Нова книга, 2021. – 651 с.

11. Дерматологія. Венерологія: атлас = Dermatology. Venerology: Atlas / за ред. Т. В. Святенко, І. В. Свистунова. – Вінниця : Нова книга, 2020. – 418 с.
12. Дерматоскопія та рак шкіри: посібник для мисливців на рак шкіри та меланому: перекл. з англ. / Розендаль К., Марозава А. – Вінниця: Нова Книга, 2024. – 392 с.
13. Діагностика в дерматології : підручник / Святенко Т. В., Болотна Л. А., Денисенко О. І. та ін. – Вінниця : Нова Книга, 2025. – 384 с.
14. Дюдюн, А. Д. [та ін.] Інфекції, що передаються статевим шляхом : ілюстрований навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів I–IV рівнів акредитації. – Дніпро: Поліграф плюс, 2012. – 134 с.
15. Златогорський, А., Шапіро, Д. та ін. Трихологія. – 2-ге вид. – Київ : Видавництво «MedKnowHubPress», 2017. – 276 с.
16. Калюжна Л.Д. Дитяча дерматовенерологія. – Підручник для студентів вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та лікарів-дерматовенерологів. – Київ: Грамота, 2014. – 304 с.
17. Кравченко, В. Г., Кравченко, А. В. Захворювання шкіри у дітей : навчальний посібник. – Київ : Медицина, 2025. – 183 с.
18. Літус О.І., Литвиненко Б.В., Хобзей К.М. Метотрексат в дерматології. Методичні рекомендації, Київ, 2016. – 40 с.
19. Мавров І.І. Статеві хвороби: Пер. з рос. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 716 с.
20. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: посібник: пер. 23-го англ. вид.: у 3 т. Т.3 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона; наук. ред. пер. Ігор Скрипник, Олександр Курята, Лариса Соколова, Рімма Скрипник, Ганна Кожина, Яніна Кутасевич, Микола Шербина, Олександр Абатуров, Лілія Бабінець, Ігор Галайчук, Юрій Кобеляцький, Любов Лаповець. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 642 с.
21. Менеджмент пацієнтів із гніздовою алопецією / за ред. Ю. С. Овчаренко, І.М. Сербіної. – Харків: Видавничий дім «Харизма плюс», 2021. – 100 с.
22. Надання дерматологічної допомоги на рівні первинної лікарняної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій. – Київ, 2014. – 51 с.
23. Особливості клінічного перебігу та удосконалення діагностики і лікування псоріазу. Метод. рекомендації. – Київ, 2013. – 64 с.
24. Персоналізований підхід до зовнішньої терапії в дерматології / О. І. Літус, Т.В. Проценко, Я. М. Юрчик [та ін.]. – Перше вид. – Київ : Видавництво «MedKnowHubPress», 2020. – 69 с.
25. Святенко, Т. В., Макуріна, І. В., Свистунов, І. В. Дерматологія воєнного часу. – Київ : ВСВ «Медицина», 2023. – 312 с.
26. Святенко, Т. В., Захаров, С. В. ; за заг. ред. Т. В. Святенко. Урогенітальні інфекції : підручник. – Кольорове вид. – Київ : ВСВ «Медицина», 2021. – 432 с.
27. Сизон О.О. Дерматологія, венерологія / За загальною редакцією О.О. Сизон. – Посібник для студентів, магістрів вищих навчальних закладів. – Львів: ТзОВ «ДрукЗахід», 2017. – 548 с.
28. Степаненко, В. І., Чоботарь, А. І., Бондарь, С. О. та ін. Дерматологія і венерологія : підручник. – 2-ге вид. – Київ : ВСВ «Медицина», 2019. – 816 с.

29. Трихопатии у детей / под общ. ред. Ю. Овчаренко. – Харків : Видавництво «Майдан», 2017. – 264 с.
30. Федотов В.П., Макарьчук А.И. Клинические лекции по дерматовенерологии и косметологии. Том. II. – Запорожье-Днепропетровск, 2013. – 552 с.
31. Федотов В.П., Макарьчук А.И. Клинические лекции по дерматовенерологии и косметологии. Том III. – Запорожье-Днепропетровск, 2014. – 474 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Gollnick, H. P. M., Arenberger, P., Czarnecka-Operacz, M. Training requirements and recommendation for the specialty of dermatology and venereology : European Standards of Postgraduate Medical Specialist Training // Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology. – 2019. – Vol. 33, Suppl. 4. – P. 3–12.
2. Hausauer, A. K. PRP and Microneedling in Aesthetic Medicine. – Stuttgart : Thieme, 2019. – 162 с.
3. Johr, R., Stolz, W. Dermoscopy Criteria Review. – New York : McGraw Hill, 2020. – 321 с.
4. Micali, G., Lacarrubba, F., Stinco, G., Argenziano, G., Neri, I. Atlas of Pediatric Dermatoscopy. – Berlin : Springer, 2018. – 260 с.
5. Tosti, A. Dermoscopy of the Hair and Nails. – Boca Raton : CRC Press, 2015. – 184 с.
6. Wolf, R., Parish, L. C., Parish, J. L. (Eds.). Emergency Dermatology. – Boca Raton: CRC Press, 2017. – 480 с.
7. Основи оперативної дерматології : методичні рекомендації. – Київ, 2020. – 32 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <https://www.uems.eu/>
2. <https://www.uems-ebdv.org/web/>
3. <https://uadv.org.ua/>
4. <https://www.eadv.org/>
5. <http://uadvc.org.ua/>
6. <https://www.aad.org/>
7. <https://www.intsocderm.org/>

**Начальник Управління
медичних кадрів, освіти і науки**

Сергій УБОГОВ